

Derde praktijkgids verschijnt nog dit schooljaar

Nieuwe praktijkgids bomvol ideeën om onderwijs te verrijken

Er zit schot in de reeks 'knapzak praktijkgidsen' van specialist begaafdheid Eleonor van Gerven. Vorig jaar verscheen het eerste deel, over begaafde onderpresteerders. In juni van dit jaar verscheen deel 2, over de organisatie van het verrijkingsonderwijs. En nog voor het eind van dit schooljaar ligt deel 3 in de schappen.

Steeds minder mensen brengen het op om vuistdikke boeken door te akkeren. Daarom bedacht specialist begaafdheid Eleonor van Gerven de knapzak praktijkgidsen. "Het zijn handzame boekjes van ongeveer honderd pagina's, rijkelijk voorzien van foto's, handelingsmodellen en hands-on tools. De boekjes zijn bedoeld voor mensen die in relatief korte tijd meer over een specifiek onderwerp willen weten. Mijn ambitie is de lezer aan het denken te zetten, zijn fantasie te prikkelen en zijn enthousiasme voor het onderwerp aan te wakkeren."

Hoogbegaafdheid mag zich de laatste jaren verheugen in een groeiende belangstelling. Volgens Van Gerven kun je die ontwikkeling niet los zien van de ambitie om te komen tot passend onderwijs. "Als je elk kind een passend onderwijsaanbod moet doen, geldt dat ook voor kinderen die begaafd zijn. Maar hoe je dat moet aanpakken, dat weet niet iedereen. Het wordt je ook niet geleerd op de pabo. Vandaar dat ik met de knapzakjes ideeën aandraag."

Zelf laten doen

'Inclusief onderwijs' begint volgens Van Gerven met accepteren dat ieder kind verschillend is. "Het ene kind heeft een heel andere uitgangspositie dan het andere. Wie onderwijs geeft, moet continu schipperen tussen wat minimaal wenselijk en maximaal haalbaar is. Eigenlijk zit je als leerkracht voortdurend in een spagaat. Leerlingen die niet genoeg hebben aan de eerste instructie, krijgen een verlengde instructie. Soms heb je daarna nog steeds leerlingen die niet snappen wat de opdracht is. Veel leerkrachten hebben dan de neiging dat kind verder te helpen. Begrijpelijk en verleidelijk, maar niet verstandig. Je bereikt er namelijk weinig mee. Je maakt de leerling er vooral aangeleerd afhankelijk door. Hij leert daardoor niet hoe hij zijn taken zelfstandig kan doen. Met jou aan zijn zijde lijkt de leerling de stof redelijk te beheersen, maar bij een toets valt hij door de mand. We zullen moeten accepteren dat er grenzen zijn aan het vermogen van een leerling als hij alles zelf moet doen. Als je hem steeds helpt en pampert, gaat hij het straks niet redden in de maatschappij. Vergelijk het met strikken. Als je steeds maar weer de veters van de schoenen van je kind strikt, leert hij het ook nooit zelf."

Broodje leren

De tweede knapzak praktijkgids van Eleonor van Gerven staat in het teken van de organisatie van het verrijkingsonderwijs. In deze uitgave beschrijft Van Gerven onder meer wat zij een 'broodje leren' noemt. "Ieder kind heeft recht op een gezond pedagogisch-didactisch dieet. Het beleg van het broodje bestaat uit vijf bestanddelen. Het zijn in feite vijf kansen om het onderwijs te verrijken. Eerst formuleer je de leerdoelen, daarna kies je de leermiddelen, vervolgens organiseer je het leerproces, dan richt je de leeromgeving in en tot slot kies je een leerproduct: de manier om het leerrendement te meten. De beide sneetjes brood om het beleg heen zijn de leerling, respectievelijk de leerkracht. Zij hebben allebei invloed op de samenstelling van het beleg."

Tekst:
Martin van Rooij

Fotografie:
Shutterstock

Tot haar verbazing constateerde Van Gerven dat bij begaafde leerlingen stap 1 – het formuleren van de leerdoelen – vaak wordt overgeslagen. "Raar, toch? Hoe wil je nou toetsen of er sprake is van leerrendement als je geen leerdoelen hebt geformuleerd? Er gebeuren trouwens wel meer merkwaardige dingen. Onderwijs kent tegenwoordig een hoge 'funfactor': we vinden dat leerlingen het leuk moeten vinden wat ze doen. Zeker als het verrijkingsonderwijs aan begaafde leerlingen betreft. Eigenlijk is dat vreemd. Want stel dat je klas op maandagochtend vraagt: 'Juf, we vinden de Wereld in getal een stomme rekenmethode. Koop je Pluspunt voor ons?' Dan doe je dat toch ook niet? Niet de leerling maar de leerkracht is de buschauffeur. Die is ervoor verantwoordelijk dat de leerroute op een passende en verantwoorde manier wordt afgelegd."

Spartelen

Wie goed wil kunnen lesgeven, moet af en toe zelf terug naar de schoolbanken. Bijspijkeren. En leren wat de nieuwste inzichten zijn. Zo ook Van Gerven. In september woonde ze een internationaal congres over hoogbegaafdheid in Slovenië bij. Zelf gaf ze daar een workshop over het effect van modelling in lerarenopleidingen aan lerarenopleiders, allemaal hoogopgeleid, afkomstig uit tien verschillende landen. "Wil je leraren goed kunnen opleiden, dan moet je hen laten ervaren waar hun leerlingen tegen aanlopen en hoe zij zich dan voelen. Om die boodschap over te brengen gaf ik de deelnemers een complexe opdracht, vergelijkbaar met een verrijkingstaak. Die moesten ze in tien minuten afhebben. Volstrekt onmogelijk. Nadat de tijd verstreken was, bespraken we wat er gebeurd was in hun hoofd en wat mijn rol was in het leerproces. Mijn rol was 'beperkt'. Ik observeerde hen en stelde vragen om hun denken aan te zwengelen. Daar bleef het bij. Mijn houding leidde niet tot de oplossing van het vraagstuk. Dat kon ook niet. Wél liet ik iedere deelnemer in zijn waarde. Zelf ervoeren deze lerarenopleiders hoe het voelt om vast te lopen, om er niet uit te komen. Vervolgens gingen ze nadenken: wat hebben we nodig om deze opdracht te maken? Kortom: ze kwamen als vanzelf in een leerproces terecht, in een staat van bewuste onbekwaamheid. Hun conclusie was dat je alleen kunt leren in een veilige omgeving die zowel het presteren als het leren ondersteunt. Door de oefening voelden ze aan den lijve wat een leerkracht moet doen om anderen in staat te stellen te leren: de leerling in zijn waarde laten, een veilige leeromgeving creëren, vragen stellen maar niet het antwoord voorzeggen." Doelbewust gaf Van Gerven de deelnemers aan haar workshop kortstondig het gevoel hulpeloos te zijn. "Die opdracht was een beetje sneaky van mij. Ik gooide ze in het diepe en liet ze spartelen, maar ik liet ze niet verdrinken."

Zware bevalling

De tweede knapzak praktijkgids vormt de weerslag van jarenlange ervaring, aldus Van Gerven. "Het begint bij mij altijd met workshops. Die geef ik eerst. En net als in een workshop zet ik de deelnemers aan tot actie en reik ik gereedschappen aan. Deze praktijkgids is geen kookboek, maar een reeks ingrediënten. Ik nodig de lezer

Eleonor van Gerven is pedagoog. In haar praktijk *Slim! Educatief* leidt zij leraren op om vanuit een inclusieve gedachte passend onderwijs aan begaafde leerlingen te verzorgen.

Knapzak Praktijkgids Uitdagend Onderwijs

Uitgever : www.leuker.nu
ISBN : 978-94-62547-85-8
Prijs : € 22,50

Te bestellen via maakjeeigenonderwijsboek.nl en bol.com.

uit zelf na te denken en de ingrediënten creatief en in de voor hem juiste verhouding te gebruiken en daar vervolgens iets moois van te maken." Het schrijven van het boekje was een zware bevalling. "In de eerste versie zoomde ik te veel in op details, in plaats van de grote lijn te schetsen. Die versie heb ik weggegooid. Over het boekje dat er nu ligt, ben ik tevreden en ik ben al volop bezig met de volgende uitgave. Dat boekje zal gaan over het handelingsgericht werken en het profileren van educatieve behoeften van begaafde leerlingen. Het gaat 'De cirkel van zorg' heten en verschijnt dit schooljaar nog."

'Wil je leraren goed kunnen opleiden, dan moet je hen laten ervaren waar hun leerlingen tegen aanlopen en hoe zij zich dan voelen'

Extreem gemotiveerd

Wat kan specialist begaafdheid Van Gerven eigenlijk zelf nog leren? "Ik verdiep me momenteel steeds meer in de categorie 'twice exceptional': begaafde kinderen met een leer- of ontwikkelingsstoornis zoals dyslexie of ADHD. Ook wil ik meer weten over hoe leraren in het Engelstalige deel van de wereld worden opgeleid. Verder ben ik gebiologeerd door de vraag: wat maakt dat leraren leren? Dat blijft me fascineren. Waarom? Vanwege het offer dat ze soms moeten brengen. Zelf bied ik drie gecertificeerde post-hbo-opleidingen aan. Die zijn heel pittig; ze vergen vijfhonderd studieuren per jaar. Wat maakt dat mensen die een fulltime baan hebben bereid zijn zo'n investering te doen? Dan moet je extreem gemotiveerd zijn, toch? Het salaris kan niet de belangrijkste drijfveer zijn, want in het onderwijs word je niet rijk. Het kan dus niet anders of deze mensen zijn emotioneel heel sterk betrokken bij hun leerlingen en hun ontwikkeling. Ze willen voor hun leerlingen het verschil maken, ze enthousiast maken en op het goede spoor zetten. Dat zijn nobele motieven, toch?"